

Lesmethoden basisonderwijs

Het onderwijs moet snel afscheid nemen van de vele populaire, maar 'ondermaatse' lesmethoden' die op basisscholen circuleren. Dat stelt Erik Meester, onderwijsontwikkelaar aan de Radboud Universiteit Nijmegen.

INTERVIEW ERIK MEESTER, ONDERWIJSONTWIKKELAAR

'Op scholen in de VS krijgen kleuters al les over vroege beschavingen als de Azteken'

Plots veert lerarenopleider Erik Meester (35) op uit zijn stoel en loopt naar de achterzijde van zijn werkkamer op de campus van de Radboud Universiteit in Nijmegen. Hij heeft zojuist een begeesterd betoog afgestoken over 'het bedroevende niveau' van populaire lesmethoden in het primair onderwijs. En daar wil hij graag wat praktijkvoorbeelden van laten zien.

De lesboeken liggen in een rijtje uitgestald. Meester pakt een aardrijkskundeboek, bestemd voor leerlingen in groep 7. Met lichte hoon in zijn stem leest hij een simpele tekst voor, die amper tien regels beslaat. Het gaat over Joël, zoon van een wijnboer, die vertelt over de goede oogst van dit jaar.

'Dan volgt vraag 1', zegt Meester. 'Heb jij weleens druiven zien groeien? Waar was dat?' Hij laat een stilte vallen. 'Het wordt nog erger. Hier, vraag 1b: Joël krijgt extra zakgeld voor het druivenplukken, vind jij het leuk werk om wat bij te verdienen?'

Dergelijke vragen, verzucht Meester, zijn kenmerkend voor het gebrek aan diepgang van veel lesmethoden. 'Begin een les nou eerst eens met een heldere definitie van akkerbouw. Laat klassikaal wat plaatjes of een informatief filmpje zien. Leg dan nóg meer uit aan de hand van aansprekende voorbeelden of metaforen, houd het interactief, laat leerlingen aantekeningen maken. Kortom, duik de inhoud in.'

In de onderwijswereld geldt Erik Meester als een luis in de pels. Waar hij ook komt, bij de SLO (de organisatie die de leerdoelen in het onderwijs bepaalt), de Onderwijsinspectie, op scholen of bij politici: overal waar schuwt hij voor de bedroevende staat van het onderwijs in Nederland. Bang om een afwijkende mening te verkondigen, is hij niet. Maar: 'Ik ga het vooralsnog niet winnen met mijn verhaal.'

Al twintig jaar op rij dalen de leerprestaties in Nederland, en dat heeft volgens Meester in grote mate te maken met de ondermaatse lesmetho-

Erik Meester: 'In Engeland vindt nu ook een kentering plaats.'

Foto Kiki Groot

den die op scholen circuleren. Wat ook niet helpt, is dat er door de overheid steeds meer wordt gemorrelt aan de kwaliteitseisen voor leraren. Hij kent het argument: er is een leraar beter oplossen door het beroep van leraar weer aantrekkelijk te maken.

Om die reden heeft Meester met collega's van de Radboud Universiteit een nieuwe master opgezet: curriculumontwikkeling voor primair onderwijs. De eerste officiële lichting studenten begint in september, de accreditatie is rond.

Om in te stromen moeten studenten een lesbevoegdheid hebben, zodat ze tijdens het volgen van de master voor de klas kunnen blijven staan. Tegelijkertijd zullen de studenten het curriculum van hun school aanpakken. Daarmee worden twee vliegen in één klap geslagen, stelt Meester: scholen halen kennis in huis die nu vaak ontbreekt en de academische leraren worden uitgedaagd, wat er hopelijk

toe leidt dat ze langer in het onderwijs blijven hangen.

'Wat wij nu willen doen is *leading by example*: het goede voorbeeld geven door scholen te begeleiden die hun onderwijs willen verbeteren met effectieve lesmethoden.'

Daar zet het kabinet ook op in. Voortaan krijgen leerlingen alleen nog lezen, schrijven en rekenen aangeboden volgens 'effectief bewezen lesmethoden', staat in het nieuwe regeerakkoord.

'Je ziet inderdaad dat er iets door begint te dringen. Er is internationaal veel onderzoek gedaan naar hoe kinderen basiskennis het beste kunnen aanleren. Maar tussen die onderzoeken en de praktijk op scholen zit nu nog een enorme discrepantie.'

Wat is die praktijk dan?

'Op veel scholen wordt onderwezen vanuit het gedachtengoed van het 'gepersonaliseerd leren'. Dit hangt samen met de '21st century skills'-beweging,

die rond het millennium een enorme hype werd. Op elk onderwijscongres stond wel iemand te bepleiten dat kennis niet meer belangrijk is, omdat alle informatie al op internet staat. Als kinderen eenmaal weten hoe ze die informatie zelf kunnen opzoeken, volgt de kennis vanzelf, is de gedachte hierachter.

'Maar dit is een misvatting. Kennis gaat altijd vooraf aan vaardigheden, niet andersom. Iedereen kan via Google op een Wikipedia-pagina komen, maar niet iedereen kan begrijpen wat daar staat. Zonder kennis verliezen kinderen zich hopeloos op internet, ze zijn ook niet in staat om *fake news* te herkennen.'

Voorstanders van gepersonaliseerd leren zullen zeggen: het onderwijs moet zich aanpassen aan het kind, want elk kind is 'uniek'.

'Ja, onderwijs moet zogenaamd leerlinggestuurd zijn, want het ene kind leert liever zus, het andere kind liever zo. Dus vanuit die optiek zou de leer-

ling eigenaarschap over zijn eigen leerproces moeten krijgen. Dat klinkt natuurlijk allemaal erg sympathiek. En dat is ook wat deze beweging zo sterk maakt: je kunt het er eigenlijk niet mee oneens zijn.'

Maar u bent dat duidelijk wel?

'Dat gepersonaliseerd leren is in de praktijk niet organiseerbaar en niet betaalbaar. Onderwijs is geen zelfstudie, onderwijs doe je met elkaar. Dat klassikale is ontzettend belangrijk. Als je allemaal hetzelfde leert, kun je daar samen goed over nadenken en de diepte ingaan. Bovendien lijken leerlingen meer op elkaar dan dat zij verschillen in de manier waarop zij leren.'

'Bij de meeste lesmethoden van tegenwoordig wordt nog maar weinig kennis echt onderwezen. Na een introductieles wordt snel overgestapt op 'onderzoekend leren'. Leerlingen kiezen dan allemaal hun eigen leer-vraag en gaan hun bevindingen vervolgens aan elkaar presenteren. Maar die leerlingen komen zo niet tot diepgang en zo'n presentatie zit vaak vol misconcepties. Daar leren ze dus geen snars van.'

In plaats daarvan zouden kinderen klassikaal kennis moeten krijgen aangeboden, zoals vroeger?

'Ja, er zullen mensen zijn die denken: 'Wat ouderwets. Deze man wil kinderen vervelen met allemaal moeilijke kennis.' Maar kijk hoe het nu gaat: kleuters gaan blaadjes verzamelen omdat in de klas het thema 'herfst' wordt behandeld. Dat gaat nergens over. Op Amerikaanse Montessorischolen krijgen de kleuters al les over vroege beschavingen, zoals de Azteken en de Egyptenaren. Als je het over Elsa's ijspaleis uit de Disneyfilm *Frozen* kunt hebben, waarom dan niet over de Romeinen?'

Is persoonlijke ontwikkeling in het onderwijs niet minstens zo belangrijk als het vergaren van kennis?

'Onderwijs is ideologisch van aard. Er zijn inderdaad scholen die zeggen dat zij de focus leggen op 'persoonsvorming'. De benadering die ik hanteer is deels ook ideologisch, maar dan op een andere manier: ik vind het belangrijk dat kinderen goed kunnen participeren in de samenleving, in een democratie. Juist kinderen die van huis uit weinig kennis meekrijgen, komen nu niet mee. Ze denken dat dit komt doordat ze dom zijn. Dat doet veel met het zelfvertrouwen van kinderen, en het vergroot de kansongelijkheid.'

Is 'gepersonaliseerd leren' een typisch Nederlands fenomeen?

'Nee, je ziet dit wereldwijd. In Engeland vindt nu een kentering plaats. Daar heeft de voormalige Onderwijsminister Nick Gibb op een gegeven moment gezegd: jongens, houd op met die generieke vaardigheden en ga gewoon lesgeven.'

Die houding zag je ook terug in de populaire docuserie *Klassen*, over

“**Bij de meeste lesmethoden van tegenwoordig wordt nog maar weinig kennis echt onderwezen**

“**Juist kinderen die van huis uit weinig kennis meekrijgen, komen nu niet mee. Ze denken dat dit komt doordat ze dom zijn**

kansongelijkheid in het onderwijs. In een van de afleveringen bezoekt de Amsterdamse onderwijs-wethouder Marjolein Moorman een voormalige Londense achterstandsschool die inmiddels tot de top behoort, vanwege de focus op hoogwaardige kennisoverdracht. 'Die schooldirecteur zei tegen Moorman: houd toch eens op met dat verhaal over segregatie en over persoonsvorming van kinderen. Dat is zo typisch Nederlands. Maar die boodschap kwam niet binnen bij haar.'

Die Londense school had wel een vrij militaristische benadering. 'Je moet ook kijken naar de populatie. Als je dertig kinderen voor je hebt die op straat opgroeien en thuis nauwelijks hebben geleerd hoe ze zich moeten gedragen, heb je dat militaristische misschien wel nodig. Ik heb daar ook mijn bedenkingen bij, want ik ben voorstander van interacties waarbij alle leerlingen worden betrokken.' Maar aan de andere kant begrijp ik het.

Als je kinderen iets wilt leren, moet je eisen dat er aandacht is. En bij sommige kinderen moet je dan steviger optreden dan bij anderen.'

Pikken kinderen in Nederland, die een relatief vrije opvoeding genieten, dat wel?

'Ik ken een vmbo-school, het Alfrink College in Deurne, waar leerlingen aan het begin van de dag hun mobiel-tjes moeten opbergen, zodat er geen afleiding is. Ze moeten zich in de les gewoon goed gedragen, opletten en veel aantekeningen maken. Elke paar maanden wordt hun welzijn gemeten en dat is superhoog. Het is misschien een beetje streng, maar leerlingen voelen zich daardoor juist veilig.'

Waarom is het zo lastig om lesmethoden op scholen te veranderen?

'Methodemakers zijn allereerst marktgericht, dan pas kwaliteitsgericht. Er zitten megabedrijven achter. Hun grootste belang is geld verdienen. Alles wat modern en vernieuwend klinkt, doet het goed in het onderwijs, dus methodemakers zijn massaal ingesprongen op de wensen van aanhangers van het gepersonaliseerd leren.'

Ligt het probleem dan niet vooral bij de scholen, die blijkbaar niet de 'juiste' methoden inkopen?

'Schoolleiders spelen hierin een belangrijke rol, want die tekenen de offerten. Het gaat vaak om tienduizenden euro's per jaar. Zo'n schoolleider heeft op schoolniveau dus veel invloed, maar in Nederland kun je schoolleider worden zonder iets te weten over leren of didactiek. Dat is best bizar.'

Wat moet er gebeuren om het tij te keren?

'De belangrijkste factor in de klas is de leraar. Die moet de regie terugnemen. Duidelijk uitleggen, vaardigheden stapsgewijs laten inoefenen en veel vragen stellen ter controle van begrip.'

Het nieuwe kabinet trekt 1 miljard euro extra uit om de onderwijskwaliteit te verbeteren. Gaat dit zoden aan de dijk zetten?

'Meer geld is niet altijd de oplossing. De afgelopen twintig jaar is de onderwijsbegroting een paar keer over de kop gegaan, met steeds minder resultaat. De inspectie mag nu pas ingrijpen als het al jaren helemaal fout gaat, zoals bij de iPadscholen van Maurice de Hond of de Iederwijs-scholen, waar bij kinderen zelf mochten bepalen wat ze leerden en wanneer. Ik houd mijn hart vast voor nieuwe vergelijkbare initiatieven.'

'Wat naar mijn idee echt helpt, is als er een nationaal gegarandeerd curriculum op scholen komt, dat vaststelt wat kinderen aan het eind van elke groep minimaal moeten weten. Met periodieke landelijke toetsen om te kijken of dat is gelukt. Laten we daar eens mee beginnen, in plaats van weer de portemonnee trekken zonder onderbouwde visie.'

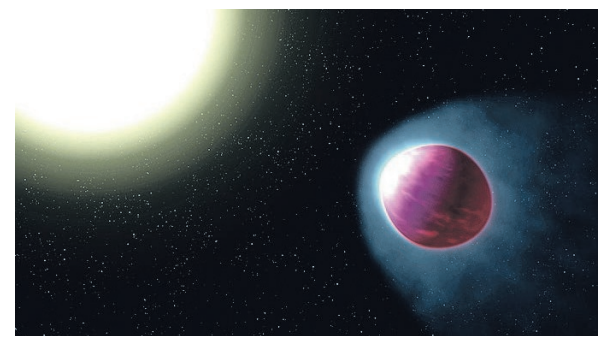
**Nadia Ezzeroli
Irene de Zwaan**

HUH?!

OPMERKELIJKE ONDERZOEKEN

Storm, regen, mwah... op deze verre wereld is code rood pas echt van toepassing

Computertekening van WASP-121b (rechts) in een baan om zijn moederster (links).

Illustratie NASA, ESA, en G. Bacon (STSci)

145

kilometer per uur. Met die snelheid blies de hardste windstoot van storm Eunice vorige week door de Nederlandse straten. Gewelddadig genoeg om bomen te ontwortelen, daken van gebouwen te blazen en vrachtwagens te doen kantelen. De op vier na zwaarste storm sinds 1970.

Maar dan de kosmos. Astronomen onthulden deze week in het vakblad *Nature Astronomy* hoe het eraan toegaat op de verre wereld WASP-121b, 850 lichtjaar van ons verwijderd. Dat is een afstand waar zelfs het licht 850 jaar over doet (vandaar de naam), en dat licht reist met de maximale toegestane kosmische snelheid. Heel ver weg dus.

Astronomen brachten die planeet in kaart met ruimtetelescoop Hubble en ontdekten dat het een plek is waar alles extreem is. Van z'n formaat (bijna twee keer zo groot als zonnestelselreus Jupiter) tot de lengte van z'n jaar (in dertig uur draait hij om z'n ster). Zelfs z'n atmosferische gedrag blijkt van de buitencategorie.

Neem nu de wind. Die zwiept er met ruim 17 duizend kilometer per uur rond, een factor honderd hoger dan windkracht 12, de hoogste trede van de schaal van Beaufort, gereserveerd voor stormen met aardse orkaankracht. Sterker: op de planeet raast de wind zelfs nog driemaal zo hard als in de Grote Rode Vlek op Jupiter, de grootste storm in ons eigen zonnestelsel.

WASP-121b is dan ook geen plek voor mensen, of überhaupt voor leven. Als de wind je er niet kapot blaast, dan doet de extreme temperatuur je wel de das om. De planeet staat continu met dezelfde kant richting zijn moederster gekeerd, zodat het aan die voorzijde een verzengende 2.700 graden Celsius is, een temperatuur waarbij de atomen van onder meer het H₂O-molecuul (water, dus) per direct als losse legosteentjes uit elkaar vallen. Pas nadat die atomen door de wind weer richting de koudere achterzijde

Op WASP-121b raast de wind met ruim 17 duizend kilometer per uur rond

zijn gezwiept, klikken ze weer tot water aan elkaar. Een aanmerkelijk minder vriendelijke variant op het gezapige verdampen, condenseren tot wolken, en naar de grond regenen van onze aardse watercyclus.

Nog zo iets. Aan de achterzijde van de planeet - het is overigens de eerste keer dat astronomen onthuld hebben hoe het er aan de koude keerzijde van zo'n verre gasreus aan toegaat - wordt de atmosfeer bevolkt door exotische wolken vol ijzer en het mineraal korund, de kristallijne vorm van aluminiumoxide, hoofdbestanddeel van edelstenen als robijnen en saffieren. De astronomen denken zelfs dat uit die wolken, op weg naar de voorzijde, regen kan vallen.

Dus de volgende keer dat het KNMI met weerwaarschuwingen op de propfen komt, denk er dan gerust het volgende bij: ach, diep in de kosmos, daar waar stormen waaien met de kracht van honderd orkanen en het vloeibare edelstenen regent, dáár is het pas code rood.

George van Hal